

havent-hi turons en el Baix Aragó que porten el nom català de *Puig* (encara hi ha un *Puig de Ladrones* 10 km. al SO. de Saragossa), per tant suposo que un dels cims dels Monegres, que certs mapes anomenen *Purburell* (417 m. alt., uns 9 al SO. de Bujaraloz), en realitat és *Puig Burell*. Ag. oí parlar d'un llop *burell* a Gósol; i encara és una dita proverbial més o menys en curs allò de «blanc i negre fa *burell*». No anava, doncs, desorientat com altres vegades Careta i Vidal quan, en el seu diccionari, propugnava la restauració a vida més activa de l'adjectiu *burell*, per reemplaçar el cast. *pardo* (que ha estat bastant usat per alguns que ensutzen negligèntment la llengua).

Un adjectiu i substantiu igual al nostre es troben també en les llengües de França. En llengua d'oc és també medieval, tant amb valor de color com de tela. Almenys des de 1360 amb aquell significat: «que degú non ause ténher ni far ténher --- deguna filadura blancha ni *burela*», doc. de 1360 de la coll. Doat; i, com a tela, *bureus* en un trobador encara clàssic, Peire Raymon de Tolosa: «mas tan sui greus a proar / qu'anç poiratz mi-l *bureus* far / de presset dir que fos saya», subratllant el valor modestíssim d'aquest teixit en contrast amb el luxós preset (Rayn.); al qual el *PSW* (I, 174) afegeix encara una cita llgd. del S. XIV; i una altra on tenim un derivat *bureler* 'baster, fabricant de selles' —sens dubte perquè les devien folrar de burell a manera de protecció barata (*PSW* I, 156b)—, en el poema de la Guerra de Navarra. En fi hi ha el fr. ant. *burel*, també usat com a nom tant de la tela com del color, i ja en el S. XII, però encara ben usual en el sentit propi en el S. XV i més tard, com ho veiem per la lapidària màxima que posava a la seva manera de viure el gran Villon: «mieux vault vivre soubz gros *bureaux* / pauvre, qu'avoir esté seigneur / et pourrir soubz riches tumbaux».

En les altres llengües de la Península el mot presenta una vida més intermitent i menys vigorosa. Sens dubte ja hi ha algun testimoni de *burel* en castellà a partir de 1268, i es repeteix en el *Libro de Buen Amor* (c. 1330), *burel* «pañó burdo», i del castellà degué passar al portuguès, on es troba des de la fi del S. XV. Però amb la manca de fabricació, en aquelles terres de tot teixit, en escala industrial o important, ¿quin és el nom de drap usat en les altres terres romàniques, que aquestes llengües no vagin imitar i apropiarse més o menys? El detall fonètic mostra ja que en l'una i en l'altra és un manlleu de França, car altrament seria **buriello* en castellà antic i **burelo* en gallego-portuguès. Fins la forma *burel* s'eliminà en castellà, i després allí s'hi usa *burriel*, forma no menys forastera i d'aspecte encara més anòmal, que es comprèn com una espècie de compromís entre la primera adaptació *burel* i la variant francesa *buriau*, que és la forma dialectal picarda, la qual acabà superposant-se a l'altra, a causa de la gran producció drapera de Picardia.

Una variant fr. *bure* no apareix fins al S. XVI, i una oc. *buero* f. és només oc. mod.: essent molt més recents que *burel* han de ser derivats regressius

de *burel* (tals formes no han existit mai en català, ni ningú ho ha afirmat, i si bé alguns etimòlegs estrangers parlen d'un cast. i port. *bura*, són formes inusitades, de les quals no he aconseguit trobar cap autoritat, i deuen ser meres confusions o suposicions).

El regressiu fr. *bure* forma després derivats: fr. *burat* [1593], d'on cat. *burata* [S. XVI], i del francès són també manlleus un arag. [1595] i cast. *burato* [1605, 1611, 1620], it. *buratto*, port. *burato* [1589]. Com a adjectius de color apareixen també fr. mj. *burret*, i cast. *burriel* [1600]. En fi hi ha d'altres mots d'aparició més limitada, i segurament extrets secundàriament dels anteriors. Murc. *burengue* 'esclau mulato' [1726], ast. *buru*, -a, «buey o vaca que tiene los ojos rodeados de cierta rubicundez» (Rato), «id. de color acanelado» (Vigón), cast. antiq. *buero* 'espècie de manta de soldats' (S. XVI);¹ i, important pel gran arrelament toponímic que ha adquirit, per tant ja antic (però tanmateix potser no anterior a la fi de l'Edat Mitjana) l'arag. *buero* 'greda, mena d'argila', a causa del conspicu color gris d'aqueixa mena de terra.²

Que el mot fr.-oc.-cat. vingui del ll. pop. *BURRA* 'llana tosca', 'borra' és una idea (per més que s'hagi repetit tant) estranya. No és que sigui «fonèticament difícil», com digué M.-L., sembla que amb eufemisme, és que en aquest aspecte és netament impossible. D'altra banda tampoc té gaire base en l'aspecte semàntic, o més aviat hauríem de dir cap. Sembla tractar-se d'un expedient indicat en el *Dict. Gral.*, potser per Hatzfeld o Darmesteter, segurament per sortir del pas dient una cosa o altra, d'un mot d'origen desconegut. Per la mateixa raó degué insistir-hi Wartburg (d'on va passar a Bloch), que tractà de salvar-ho fonèticament amb una eixelebrada hipòtesi: tal com hi ha *CÜPPA* al costat de *CÜPA* i *NARRO* al costat de *NÄRO* s'hauria innovat... **BÜRA* en lloc de *BÜRRA*. Només que és a l'inrevés! En aquells casos, no ja extraordinaris sinó excepcionals, es tracta sempre de duplicacions intensives, amb abreujament per compensació. Que una cosa tan excepcional es prengui com a única base per a una etimologia, és ja una falta de mètode. Però ací no seria ni aqueix cas excepcional: hauríem d'admetre que és una «ultracorrecció» d'un fet absolutament excepcional. Idea que es nega a si mateixa: car, per essència, la ultracorrecció és una exageració (doncs, de fets freqüents).

Això de més a més requeriria uns altres supòsits, en sèrie, cada un dels quals de per si seria ja ben forçat. *Bure*, no documentat fins al S. XVI hauria de ser el primitiu de *burel*, que ja és del XII, i és comú a les diverses llengües romàniques, mentre que *bure* no és res més que francès del Nord i sempre molt menys estès allí i tot. Per què? Perquè «on ne peut pourtant pas y voir un mot tiré de *bureaux*». Cap raó no es dóna per sostenir aquest «pourtant». Tals formacions regressives es donen prou sovint. Si encara el grup de sons BUR- únic element en comú (i encara amb la greu diferència de la quantitat vocàlica) fos llarg i característic. Res d'això. En fi, els significats de *BURRA* 'borra informe' i *burell* 'drap fabricat' són ben diver-